

9. Ротенберг В.С., Бондаренко С.М. Мозг. Обучение. Здоровье. – М.: Просвещение, 1989. – 238 с.
10. Чернилевский Д.В. Дидатические технологи в высшей школе. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 437 с.
11. Шестак Н.В. Высшая школа. Технологии обучения. – М.: Вузовская книга, 2006. – 78 с.

І.Є.Макаренко

ПЕДАГОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДІАГНОСТИКИ РОЗВИТКУ УЧНІВ В СИСТЕМІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

В статье рассматривается педагогический мониторинг как инструмент диагностики развития учащихся, а также основные педагогические условия его эффективного использования в системе лично-ориентированного обучения.

In article pedagogical monitoring as the tool of diagnostics of development of pupils, and also the basic pedagogical conditions of his effective using in system of personality-oriented teaching are considered.

Сучасний етап розвитку педагогічної теорії і практики на сьогоднішній день включає трансформаційні процеси, що полягають в переосмисленні й перебудові засад існуючої педагогіки, що ґрунтується на інформаційному типі освіти, на трансляції “готових знань”, імперативного стилю управління.

Останніми роками пріоритету набуває діагностичний, достовірний, об’єктивний підхід до проблеми освіти, що потребує постійного виконання методики отримання проміжного, кінцевого та окремих результатів на різних етапах освіти і формах навчання.

Вчитель обов’язково повинен мати інформацію про результативність педагогічного процесу, контролювати за його ходом і своєчасно діагностувати рівень ефективності педагогічних дій. Окрім того йому слід навчитись володіти цією інформацією і використовувати її для необхідних корегуючих дій. Одним із ефективних інструментів діагностики розвитку учнів є педагогічний моніторинг в системі особистісно-орієнтованого навчання.

Термін “моніторинг” з’явився у науці в ХХ столітті для позначення спостережень за одним або декількома елементами навколишнього середовища у просторі й часі. “Моніторинг” – похідна від monitor. “Монітор” – той, що попереджує, нагадує, контролює, перевіряє. Слід зазначити, що дане поняття не має точного

однозначного визначення, оскільки застосовується у різних сферах науково-практичної діяльності. Важливу роль відіграє моніторинг і у педагогічній діяльності.

Так, В.Верещак розглядає педагогічний моніторинг як збирання, обробку, аналіз і зберігання, впорядкування й прогнозування інформації про функціонування педагогічної системи. На її думку все це уможлиблює безперервне відстеження стану педагогічного процесу, своєчасне коригування й прогнозування його розвитку [2].

Педагогічний моніторинг дає можливість отримувати інформацію, що конструктивно впливає на характер і якість освітнього процесу. Суб'єктами педагогічного моніторингу виступають всі учасники освітнього процесу. Ступінь їх участі різна, але всі вони (й учителі, й учні, й батьки, й соціум) отримують інформацію, аналізують її. У свою чергу кожний суб'єкт освіти виступає у якості об'єкту для структур більш складного чи іншого рівня. Об'єктами моніторингу є освітній процес та його результати, особистісні характеристики всіх учасників освітнього процесу, їх потреби і відношення до освітнього закладу.

На відміну від атестації й самоатестації, здійснюваної епізодично, моніторинг передбачає послідовне відстеження результатів педагогічної діяльності впродовж тривалого часу, що дозволяє порівняльний аналіз результатів освітньої діяльності.

Постає питання: "Яким чином принципи особистісно-орієнтованого навчання можуть впливати на якість проведення моніторингового дослідження?"

У педагогічній літературі підкреслюється значення двох принципів особистісно-орієнтованого навчання: врахування вікових особливостей й здійснення виховання на основі індивідуального підходу. В основі побудови змісту освіти лежить особистісний підхід як опора на особистісні якості – направленість особистості, її ціннісні орієнтації, життєві плани, домінуючі мотиви діяльності і поведінки. Саме при особистісному підході діагностуються потенціальні можливості, найближчі перспективи.

І.Якиманська також підкреслює пріоритети особистісно-орієнтованого навчання, висуваючи на перше місце особистість дитини: об'єктивний досвід кожного спочатку розкривається, а потім узгоджується зі змістом освіти.

Слід згадати й видатного педагога К.Ушинського, котрий писав, що кожен вихователь повинен завжди прагнути пізнати людину, якою вона є насправді, зі всіма її слабкостями і у всій її величності, і

лише за таких умов він зможе черпати у її природі засоби виховного впливу, які є величезними [1].

Таким чином, беручи до уваги велике значення ідеї самоцінності учня, його самобутності, індивідуальності і створюючи умови для забезпечення його всебічного розвитку як індивіда, необхідно визначити, що якісний педагогічний моніторинг неможливий без врахування базових засад особистісно-орієнтованого навчання.

Аналізуючи наукові думки та досвід вітчизняних і зарубіжних педагогів необхідно виділити ті педагогічні умови, що забезпечують ефективне втілення парадигм особистісно-орієнтованого навчання, а саме:

1. Враховувати індивідуальні якості учнів при розробці моніторингових завдань.

Враховуючи індивідуальні якості кожної дитини ми отримуємо те, що учень активно включається в пізнавальну діяльність і спілкування, прискорює процеси самопізнання, самовираження і самоствердження. Тому, врахувавши цю умову підвищується якість проведення моніторингу, і його позитивний вплив на реалізацію системи особистісно-орієнтованого навчання

2. В процесі проведення моніторингових досліджень залучати творчий потенціал кожної дитини.

Завдяки цьому стимулюється розвиток творчого потенціалу кожної дитини, збагачення її духу. Грамотне використання цієї умови робить можливим якісне проведення моніторингу і врахування його результатів, що допомагає успішно розв'язувати завдання особистісно-орієнтованого навчання, а саме: стимулювати самоактуалізацію і творчий розвиток особистості школяра.

3. Дотримуватись чіткого розуміння мети, завдань, етапів дослідження.

Чітке розуміння мети і завдань моніторингового дослідження дозволяє більш ретельно розробити етапи, завдяки яким в процесі будь-якої роботи чітко окреслюється послідовність, схема дій для полегшення проведення дослідження. Завдяки чіткому плануванню роботи підвищується якість кінцевого результату.

Так, серед основних етапів проведення педагогічного моніторингу можна зазначити наступні:

1) Підготування та проведення моніторингу (моделюється хід й розробка методологічних засад його проведення: визначення об'єктів дослідження та критерії їх оцінювання, з'ясування необхідних

показників й індикаторів, за якими здійснюється оцінювання, формується план проведення моніторингу);

2) Збір та аналіз даних (збір та аналіз даних повинен відбуватись паралельно. Це дає змогу вносити корективи в пошук додаткових даних, залучати нові джерела. Одержані результати повинні перевірятись на валідність та вірогідність);

3) Складання звіту та вироблення рекомендацій.

4. Ретельно підбирати інструментарій моніторингового дослідження.

Під інструментарієм, що застосовується під час моніторингових досліджень, розуміють спеціально побудовану систему тестів, діагностичних завдань, відповідні методики різноманітного статистичного аналізу. Створення стандартизованих інструментів дає змогу адаптувати їх до міжнародної моделі програм та змісту навчання.

5. Використовувати комплекси різнопланових методів і методик.

Це не тільки сприяє виявленню наявного актуального рівня розвитку особистості, групи чи колективу, а й дає можливість визначити можливі зони найближчого розвитку, тобто перспективи розвитку особистості, групи чи колективу.

6. На основі виконаної дослідницької роботи обов'язково розробляти рекомендації, що виробляються на основі отриманих результатів із прогнозуванням особливостей розвитку навчально-виховного процесу, рівня розвитку кожної особистості й учнівських колективів.

Рекомендації, складені на результатах моніторингового дослідження, дають змогу побачити шляхи, за допомогою яких можлива організація якісного навчально-виховного процесу, в центрі якого є особистість дитини, її самобутність і самоцінність.

7. Обов'язково враховувати пропедевтику педагогічних дій у процесі проведення моніторингу.

Продевтика педагогічних дій спрямована на те, щоб не допустити у шкільній практиці кризових ситуацій, виникнення змістового бар'єру у відношеннях "вчитель-учень", "вчитель-клас", "вчитель-адміністрація школи", "вчитель-батьки та суспільство".

8. Чітко й ґрунтовно складати звіт та представляти інформацію моніторингового дослідження.

Найкраще результати вимірювань видно в графічній інтерпретації, тому при побудові різного виду графіків необхідно

керуватися спеціальними вимогами до них, оскільки це впливає на достовірність представленої ними інформації й відповідно адекватність сприйняття. Що ж стосується складання звіту, то він повинен містити кінцеві результати, загальні висновки та рекомендації, а не опис методології та проміжних результатів.

9. Враховувати, що моніторинг – психолого-педагогічний супровід навчально-виховного процесу – основа забезпечення розвитку творчої, соціально-орієнтованої особистості, а ні навпаки.

В процесі моніторингового дослідження розробляються шляхи, завдяки яким стає можливим коригування та створення певних умов для реалізації результативності навчально-виховного процесу особистісно-орієнтованого навчання, завдяки чому засвоєння навчального матеріалу буде реалізовуватись через власну творчу пізнавальну активність, засновану на свободі вибору і ситуації успіху.

10. Враховувати те, що виховання дитини в процесі вивчення окремого предмету тісно пов'язане з всебічним вихованням, тому моніторинг так само повинен охоплювати всебічний розвиток особистості.

Моніторинг в системі особистісно-орієнтованого навчання стимулює розвиток особистості в системі в рамках інноваційного освітнього середовища, спрямовує діяльність вчителя, адміністрації школи, батьків тощо, на досягнення єдиного результату – створення сприятливих умов для всебічного особистісного розвитку учнів – і разом з тим дає змогу реалізувати свої можливості, досягти вагоміших показників завдяки саморегулюванню кожного з них.

Отже, за умови грамотного використання педагогічного моніторингу можна успішно розв'язувати завдання особистісно-орієнтованого навчання. Моніторинг дає змогу безконфліктно вирішувати найбільш важливі питання навчального процесу. Дослідження мовою діаграм, цифр підтверджують спостереження на уроках та в позакласній роботі, а системний підхід дає змогу коригувати навчальну діяльність впродовж всього періоду навчання, простежувати результати особистісного зростання дітей та діяльність вчителя, підтримувати будь-які, нехай навіть ледь помітні, успіхи.

Література

1. Белкин А. Знаете ли вы своего ребенка? – М.: Знание, 1986. – 80с.
2. Верещак В. Моніторинг професійної педагогічної майстерності // Завуч школи. – 2004. – №34 (220). – С. 1-8.